

Kot glavna točka dnevnega reda je razprava o **podrobnem učnem načrtu**, ki ga je sestavila tajnica.

Odbor se zedini za predloženo razdelitev snovi na mesece, ki se ozira na koncentracijo in pušča vso prostost v izbiri jedilnika, ki se mora samo prilagoditi predvideni učni snovi za posamezni mesec.

S tem, da je snov razdeljena na 5 mesecev se izognemo razdelitvi na tedne oziroma celo na ure ter s tem tudi vsakemu šabloniranju, ker se z gornjim načrtom pušča vsaki voditeljski popolna svoboda, načrt ji služi le kot okvir in nekaka kontrola, da ne zaide v preveč ali premalo.

Vse odbornice dobe po en primerek načrta, da vneso svoje opombe in izpreminje-

valne predloge, nakar bo odbor o njem dokončno sklepal.

Ko bo program sprejet po odboru, bo razposlan na vse gospodinjstvo-nadaljevalne šole.

Stanje blagajne je zadovoljivo. Prve brošure je prodane 1370, druge 882 izvodov.

Prosimo tovarišice, da poravnajo naročnino po poslanih položnicah, da moremo poravnati svoje obveznosti v tiskarni.

V odbor sta se kooptirali dve novi članici. Na mesto umrle tov. Klunove, tov. Tinca Rudič iz Stopiča, za Kočevje in Belo Krajino. Na mesto tov. Jankovičeve iz Vojnika pa tov. Milena Žagar iz Ljubecne, za Celje, Laško, Konjice, Gornji grad, Šmarje pri Jelšah. And.

Josip Lapajne naj živi v spominu jugoslovanskega učiteljstva kot ideal neuklonljivega učiteljskega značaja in borca za neod-

visnost šole in učiteljstva, in naj nam ostane kot ideal dela in globoke vere v bodočnost Jugoslavije. kn.

Radovanu Cvetku na sveži grob...

Oni dan sem tovarišem napisal vabilo na sestanek, da bi skupno obhajali desetletnico naše mature. Kakor iz megle so vstajali predme obrazi; sprva v medlih obrisih, ki jih je desetletje zabrisalo, pozneje v vedno jasnejših oblikah.

Nad vsemi znanimi obrazi, ki sem jih tedaj v duhu zrl pred seboj, so gledale vame dobre, tople oči dragega in nepozabnega tovariša Radovana. Vesel sem bil tega tihega srečanja, za katerega sem vedel jaz sam, vesel tako, kakor sem danes žalosten, ko čitam, da tovariša Radovana ni več. Zdjaj si domišljam, da je bilo tisto tiho srečanje z njim le čuden in nepojmljiv opomin usode.

In kako otročje vesel sem bil potem, ko so se mi oglašali tovariši s pismi in pozdravljal naš sestanek v prelepem Mariboru. Vse doslej pa je sililo vame vprašanje: »Le kaj je z Radovanom, da se ne oglasi?« In sem se v mislih jezil nanj, ki je bil vselej prvi in nisem pomislil, da morda bolan leži in čita moje vabilo in upa, da bo ozravel povsem in se v juliju pridružil našemu slavju...

Zdjaj vidim, da je bila moja nejevolja odveč in njegovo upanje prazno. Umrl je v Mariboru, v kraju naših mladih sanj, daleč proč od svojih tovarišev, ki jih je življenje v desetih letih pahnilo na vse strani.

In kaj naj zdaj, ko ga polnih deset let nisem videl, po vsem tem žalostnem koncu njegove kratke poti v življenje, napišem v njegov spomin? V lep spomin na fanta, vsega mladega v življenju, ki ga je iz sebe polno živel. V toplem spominu na tovariša, edinega od nas tridesetih, ki smo ga prav vsi radi imeli in ki je z mirom prihajal med nas z vedrim obrazom in nam vsem prinašal vedrine in sonca med naše klopi.

Ali naj pišem o njegovi ljubezni do svoje »drage mamike«, ki jo je ljubil in globoko spoštoval in znal ceniti njene žrtve, ko je po vse dopoldneve bila v krčevinski učilnici, a je znala hkrati skul. tj obed za svoja fanta Radovana in Vladimira, ki sta opoldne lačna pritekla domov?

Ali naj pišem o njegovem spoštovanju do svojega dragega očeta, ki mu je bil že študentu vzornik, on sam pa je njegove navade spoštoval in nam ni pustil, da bi na obisku v njih hiši očetovo knjižno omaro odprli in po knjigah brskali, češ: »Le zdaleč si jih oglejte! Več nikar! Veste, fantje, to je oltar našega očeta. In samo eno bukvičo naj kdo premakne, naš otec bo precej spoznal. Potlej pa — eh, saj veste, pridiga daljša od najdaljšega romana...«

Ali naj poudarjam, kako ga je še študenta njegov otec, zaslužni narodni in kulturni delavec uvajal v tajne vzgoje, da je potem sam hodil po njegovih stopinjah in bil priljubljen med Cezanjevci, ki danes jočejo za njim, za svojim dobrim vzgojiteljem?

Vsega tega ni treba, ker vsi vemo, kdo je bil in da je naš stan izgubil zvestega tovariša, cezanjevski mladina ljubčega vzgojitelja.

Da, danes vemo to bolj ko kdajkoli popreje vsi tovariši njegovega letnika, ki smo pred desetimi leti za njim hodili po mariborskih ulicah in z zanosom prisluškovali njegovim nasmejanim besedam. Dolga vrsta je bila: Maksil s svojo neizpeto pesmijo, poetični in nežni Pepuš, Joža z Gvajčevu vazo v žepu in rdečim nageljnom, ki mu ga je bilo dekle pripelo na prsi, črni Jaka, rdeči Vinko, hmeljski Stefan, Zlatko z umetniško kravatno, sanjavi Rudi, Janko s svojimi črnimi prekmurškimi očmi, pa Stane z violo in vprav na zadnje jaz sam s svojimi čičigojskimi besedami. Eh, zares dolga vrsta samih mladih nasmejanih obrazov!

Zdjaj je ta vrsta izgubila svojega najdražjega Radovana.

Zgodaj se je neusmiljena staruha Morana vrinila v to vrsto. Mnogo prezgodaj! Tebe, dragi Radovan je prvega zvalila v svoj mrzli objem.

Kdo bo drugi? Drugi Ti pride povedat, nepozabni naš Radovan, kako smo brez Tebe našo desetletnico s solzami krstili in kako smo jokali ob Tvojem prezgodnjem grobu!

Lojze Zupanc.

Borcu za svobodo šole in učiteljstva

O priliki prihoda na zdravljenje v Slovenijo, je predsednik Jugoslovanskega učiteljskega združenja tov. Ivan Dimnik odšel 17. aprila na pokopališče v Cerkljah pri Kranju, kjer počiva pod zasneženimi vrhovi Kamniških planin pokojni Josip Lapajne. Na potu k poslovnemu od svojega sodelavca in borca za stanovsko nezavisnost in učiteljske pravice so spremljali predsednika JUU ožji sodelavci in funkcionarji sekcije uprave JUU za dravsko banovino in zastopniki odbora sreskega društva JUU za srez Kranj. V Cerkljah so se jim priključili tudi člani JUU iz okolice in učiteljstvo narodne šole v Cerkljah.

Predsednik JUU Ivan Dimnik polaga venec na grob Josipa Lapajneja

Predsednik JUU, tovariš Dimnik, se je v imenu jugoslovanskega učiteljstva in JUU poslovil od svojega prijatelja in neuklonljivega borca za pravice šole in učiteljstva in položil na grob Jožeta Lapajneja venec, poln lepega cvetja, z napisom: »Borcu za svobodo šole in učiteljstva — Jugoslovansko učiteljsko združenje v Beogradu.« Predsednik je prižgal na grobu 3 sveče, prinesene z Oplenca. Plamen teh sveč naj bi bil simbol živega dela ljubezni in vere v bodočnost Jugoslavije, ker prav te lastnosti so še posebej dičile pokojnika.

Jugoslovanski učitelji, ki so prihajali na glavne skupščine JUU se dobro spominjajo Josipa Lapajneja. Še posebej se ga bodo spomnili z one burne skupščine v Subotici

1925. leta, na kateri se je v kritičnem trenutku pojavil pokojnik ter je v njemu svojstvenem in temperamentnem govoru pozival učitelje naj bodo na učiteljskih skupščinah samo učitelji in naj drugo opredeljevanje pušče izven organizacije. Odločno je branil neodvisno stanovsko linijo organizacije, ki naj bo samo v službi naroda in države.

Leta 1926. se je Josip Lapajne še posebej izkazal v deklaracijskem pokretu slovenskega učiteljstva in je bil v prvih vrstah borcev za sprejetje deklaracije o izvenstrankarskem stališču stanovske organizacije. Temperamentno je branil deklaracijo na sekcijijski skupščini v Celju 1926. leta in je mnogo pripomogel k tako sijajni zmagi.

V sresko društvo JUU, ki mu je pokojnik predsedoval dolgo vrsto let, in med učiteljstvo kranjskega sresa je zanesel odločen duh stanovske zavesti in borbenosti, spoštovanje resnice, pravičnosti in poštenja in pravo tovarištvo. Med članstvom je ukoreninjena strpnost in stanovska ter službena moralna, katere vrline so krasile tudi pokojnika samega. V sreskem društvu je propagiral in branil enakopravnost, svobodo vesti in mišljenja članstva. — In prav iz teh razlogov se je pokojni Lapajne zelo razveselil zmage neodvisne stanovske učiteljske linije na glavni skupščini JUU v Sarajevu 1935. leta in njenega triumfa na glavni skupščini JUU v Novem Sadu. Delegati kranjskega sreskega društva so bili vedno prežeti volje za obrambo stanovske neodvisnosti, ki naj bi paralizirala kvarne vplive dnevene politike na šolsko prosveto, da s tem obdrži JUU pravico in legitimacijo za obrambo in zaupanje interesov stanu in šole v vsaki situaciji. In ravno na povratku s sarajevske glavne skupščine je pokojni Lapajne po nesrečnem slučaju dobil na glavi nezadno poškodbo, ki je sedaj povzročila njegovo smrt.

Odnosaji Josipa Lapajneja do naroda so se še posebno odražali v veliki ljubezni do kmetijske smeri v pouku in v obrambi pravic podeželskega učiteljstva. Sam lastnik velikega posestva na vasi, se je bavil s kmetijskim delom in je bil velik ljubitelj prirode.

Lapajnejeva delavnost se je odražala v najrazličnejših smereh. Organiziral je tudi sresko šolsko razstavo učil, prikladnih za pouk v kmetijski smeri in v smeri dviganja vaške kulture. Za svoje prosvetno in gospodarsko delo je dobil nagrado iz kraljevega fonda.

Posebna poteza v karakterju Josipa Lapajneja je njegova velika ljubezen do kralja in jugoslovanske domovine. Prepotoval je skoro vso Jugoslavijo, ki jo je zelo ljubil in njegovo zadnje potovanje je bila pot po južni Srbiji do Ohrida.

Učiteljski pokret

Iz vodstva mariborske delovne edince

K »Okvirnemu načrtu za študij šolskega okoliša« je izdelal tov. Jurančič pregledne formularje, ki bodo služili za izpopolnitev I. dela okvirnega načrta in sicer »Preglednico posestnikov« in »Preglednico obratov po velikosti«. Delovne enote bodo v kratkem dobile te formularje. Tem sledijo še drugi formularji, katere istotako izdeluje tov. Jurančič. Na ta način bo delovnim enotam prihranjeno obilo truda in delo močno olajšano vsem onim, ki

pristopijo k študiju šolskega okoliša po »Okvirnem načrtu«.

V današnji številki pričobjemo »Minimalni načrt šolskega okoliša«, ki bo dobrodošel vsem onim delovnim enotam in posameznikom, za katere zahteva »Okvirni načrt« preveliko truda in časa; zato pozivamo vse pokretaše, da shranijo to šte. »Učit. tovariša«, ker vodstvo ne bo razpošiljalo posebnih tozadevnih načrtov svojim delovnim enotam.

K maksimalnemu okvirnemu načrtu za študij vasi

Minimalni načrt.

Maksimalni okvirni načrt za študij šolskega okoliša, ki je bil sprejet na božičnem sestanku Mariborske delavske edince U. P., je v prvi vrsti namenjen delovnim enotam, katere tvorijo vsaj trije pokretaši v kraju; to pa vsled tega, ker zahteva načrt sam — dosledno vzet — poleg dobre volje in ogromne-

ga truda še sistematičnega kolektivnega dela skozi nekaj let. Tedaj smo se zavedali, da se bodo pojavile zapreke in ovire pri izvajanju načrta in zbiranju tozadevnega materiala; še več, zavedali smo se, da se bodo pojavile take ovire, ki bodo resno ogrozile delo posameznikom in posameznim delovnim enotam. Predpostavljali pa smo, da je v nas toliko

Tudi Vi boste kupili Vaš pomladni plašč pri PAULINU v Ljubljani, Kongresni trg št. 5,

ki nudi cenj. učiteljicam poleg ogromne izbire najlepših modelov tudi na mesečno odplačilo najnižje cene!

Luka Martinovič in Martin Lukanovič

Luka Martinovič in Martin Lukanovič sta srečno prešla mlada leta, odrinila od sebe vse postavne muke, se v potu obraza pretolkla do spričeval ter začela delovati. Narod ju je sprejel z odprtimi rokami, kakor bi ju že dolgo čakal, smehljaj se jima je kot otrok materi in sledil njunim besedam s spodobno pobožnostjo in pobožno spoštljivostjo. Kakopa, narodnih potreb je bilo toliko in skoraj bi jima ne bila sama kos. K sreči so za narodne potrebe ustanovljena društva. Luka Martinovič in Martin Lukanovič sta se z vso vnemo posvetila svojim vzvišenim nalogam. Seveda, tudi društev je končno zmanjkalo, nekateri ljudje niso imeli potrebnega zanimanja, treba je bilo ustanoviti druga. Iskala sta, nabirala sta ljudi, izbirala naslove, sestavljala pravila, pisala sta zapisnike in vse se jima je zdelo neobhodno potrebno, neodložljivo, naravnost nujno, svet bi se ustavil, sta mislila, če bi le nekoliko popustila, življenje visi na niti, ki ju drži v roki, zakaj narod hrepeni po vsem tem, steguje roke in milo prosi. Včasih sta se sicer zamislila, kakor bi ju obšlo nezaupanje, neka mračna tesnoba. Pri vseh stvareh sta videla ene in iste obraze, ista imena, a sta se kmalu potolažila, niso namreč še vsi ljudje zreli, da bi razumeli njuna vzvišena nagnjenja, ideje se širijo počasi, zelo počasi. Obupala torej nista. Bila sta zmeraj tajnika in zapisničarja, ne sicer kaka centralna tajnika, za božjo voljo, taka mesta so vendar spodobno plačana in cveto nekje v nedosegljivih višavah, Luka Martinovič in Martin Lukanovič sta pa delala iz čistega navdušenja, delala sta tako rekoč na terenu in sta bila nad vse sreč-

na, če so ju pohvalili, da sta požrtvovalna. Više od tajnika nista nikoli prišla, zakaj bilo je na svetu mnogo rodoljubov, ki so se nalašč rodili za narodne voditelje in predsednike ter so bili tudi drugače popolnoma spodobni ljudje. Nista jim hotela biti v napoto. Seveda, taki niso delali zastoj, toda, čemu naj človek kar brez nagrade zapravlja svoj dragoceni čas, četudi za javno delovanje. Za Luko Martinoviča in Martina Lukanoviča je pa bila stvar čisto drugačna. Nju je namreč vezala narodna dolžnost. Narodna dolžnost je sicer krivična, nekaterih ljudi se popolnoma izogne, kakor bi jih ne bilo na svetu, drugih se samo nekoliko dotakne, take ljudi kot sta pa bila Luka Martinovič in Martin Lukanovič popade z neizprosno strastjo ter jih ne spusti iz rok. Nekaj časa se človek otepa, nato se prepusti božji volji. Tudi Luka Martinovič in Martin Lukanovič sta pustila, da so ju premikali iz kraja v kraj, povsod so ju potrebovali, brskala sta po arhivih in oživljala stare odbore. Bila sta spoštovana in priljubljena, znala sta modro molčati, kadar so govorili drugi, toda upirala se nista nikoli in nespodobno se nista obnašala, niti nista širila kakih pohujšljivih misli. Nista bila ne predebela ne presuha, oblačila sta se usmerjeno in trezno. Sicer pa nista v takih stvareh dosti razmišljala, Bog ne daj. Svet je bil tako modro urejen, zjutraj je sonce vzhajalo in sta šla še onadva spat, če nista imela kake seje. Kar je bilo med jutrom in večerom, se jima je zdelo vso urejeno, čemu bi torej človek ta red izpreminjal in se razburjal, ko pa gre vse to po starih parvilih, ki so bila postavna odobrena, imajo pečat in številko ter so se jih ljudje že privadili.

Eno pa je: Luka Martinovič in Martin

Lukanovič nista bila prijatelja. Pretepala se sicer nista nikoli, Bog ne daj, bila sta, kakor že rečeno, čisto spodobna človeka, vneta za oliko in napredek. Tudi prepirala se ravno nista, že zaradi ljudi ne, kaj bi si vendar mislil narod! Toda videti se nista mogla in nikoli nista delovala skupno. Umazani jeziki so sicer pravili, da je temu kriva politika. Toda umazanijem jezikom ni dosti verjeti. Kako ne! Luka Martinovič in Martin Lukanovič sta se vendar politike bala ko hudič križa. Nikoli nista šla na shod, tudi kandidirala nista nikdar, Bog ne daj! Imel je narod drugih ljudi dovolj, ki so se ponujali za voditelje in jih je z veseljem plačeval. In kadar sta brala časopise, sta se čisto zadnje in previdno obrnila k političnim vestem. Politika že ni mogla biti vsega kriva, učila sta isti narod, delovala popolnoma enako. Spoštovala sta vse ljudi, lepo sta pozdravljala župana in župnika, kako naj bi prišla pri kom v zamero? Pa vendar je bilo nekaj. Luka Martinovič in Martin Lukanovič sta bila namreč drug na drugega ljubosumna. Ne zaradi žensk, na to sta čisto pozabila v svojem navdušenju, kaj takega ni bilo med njima: Ljubosumna sta bila zaradi dela, drug drugega sta hotela prehiteti, to je bilo vse. Zato nista nikoli delala pri istem društvu, oba skupaj nikoli. Rajši sta imela društvo vsak zase, če ga ni bilo, sta ga ustanovila. In velike zasluge imata pri tem, da je vsa naša mila domovina prepletena s prepo-trebnimi društvi. Ljubosumna sta bila do skrajnosti in če je Luka Martinovič zvedel, da je Martin Lukanovič organiziral društvo za rejo kanarčkov, je on hitro ostanovil društvo za rejo papig. Drug za drugim nista smela ostati, korakati sta morala vstric za povzdigo podeželja in naroda. Ves svet se je čudil njuni delavnosti in ko sta doživela Ab-

rahamova leta, so se ju spomnili z lepimi slavospevi, da sta skrivaj pretakala solze in prisegala, da bosta odslej še bolj navdušeno delala. Toda zmeraj sta bila mirna tajnika, delovala sta nekje v ozadju in se nista prikazala v svet. Tudi skrivnostnih govorov nista imela dosti, to so opravili predsedniki. Sestavljala sta jih jim, skladala sta navdušene besede drugo k drugi in se veselila, ko je narod poskal. Tako je šlo življenje iz leta v leto, zgodilo se ni nič posebnega, dokler ni prišel v deželo čudak in zatrobil, da je vse tako delo kot bi z žlico morje praznil. Prepado sta se spogledala, nič jima ni šlo v tek. S težavo so ju pregovorili, da sta se znova lotila dela. Ko sta ugledala prijazne obraze, sta pač nekoliko oživela, zdravje se jima je pa vendarle tako zrahljalo, da sta le z velikim trudom opravljala svoj posel. Naposled je bilo breme pretežko in sta umrla, čisto lepo umrla, kakor to pritiče spodobnemu človeku.

Potem se ni zgodilo nič kaj takega. Seveda, vsi so ju blagorivali, ko sta imela tako močno vero in tako samozavest, povsod sonce, nikjer noči, povsod delo, nikjer zastoja. Sicer se ni nikjer poznalo tisto delo, rekli so, da je to čudežna, potrpežljiva rastlina, vrže seme po njah in kali dolgo, dolgo, včasih štirideset, petdeset let, potem pride nekaj iz zemlje. Včasih je kaj zdravega, navadno je pa betežno otroče, ki pogine ob prvi slani.

Zato so ljudje na pogrebščini malomarno pili in se pogovarjali:

»Zdjaj bo vsaj mir na svetu, ko ne bo ni-

kogar, da bo človeka ven in ven drezal.«

Na Luko Martinoviča in Martina Lukanoviča so pa koj pozabili. Imeli so neko kupčijo in dosti drugega posla in čas je nazadnje dragocen, ni, da bi se človek pečal z nepotrebnimi stvarmi. Matuzala.